

УПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ

В.М.Ждан, В.М.Бобирьов, О.В.Шешукова

На виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України Міністерство охорони здоров'я України зробило дієві кроки зі стабілізації стану у вітчизняної медицини і визначило шляхи реформування галузі. У зв'язку із цим значні завдання постають перед вищою медичною освітою, яка має інтегруватись до європейського університетського простору. Положення Болонської декларації підлягають неухильному впровадженню у навчальний процес вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, оскільки альтернативного шляху розвитку вищої медичної освіти не існує. Від цього залежить престиж медичної освіти України та її майбутнє місце у європейському університетському просторі.

Основна мета Болонського процесу - створення єдиного європейського освітнього простору і взаємовизнання освітньо-професійних кваліфікацій та документів про освіту. Введення двоступеневої медичної освіти за кредитно-модульною системою і європейської шкали ECTS щодо оцінювання рівня знань та умінь студентів є одним із ключових моментів реалізації впровадження засад Болонської декларації.

Фахівцями Української медичної стоматологічної академії проведена значна робота в напрямку адаптації навчального процесу до вимог єдиного європейського освітнього простору. Згідно з наказом МОЗ України від 31.01.2005 №52 "Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" кваліфікації "лікар" у вищих навчальних закладах ПІ-ІУ рівнів акредитації України за спеціальностями "лікувальна справа", "педіатрія", "медико-профілактична справа" з 1.09.2005 року перший курс лікувального факультету розпочинає навчання за новим навчальним планом.

Новий навчальний план базується на кредитно-модульному принципі викладання. У ньому зменшене навантаження на студентів до 27-29 годин на тиждень, в той же час розширена частка самостійної роботи під контролем викладача. У новому навчальному плані назви дисциплін приведені до європейських стандартів, проведене скорочення гуманітарного блоку, ліквідовані сесії. Перехід до кредитно-модульного принципу викладання сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання протягом усього періоду підготовки, що досягається об'єктивізацією

оцінки рівня знань студентів з використанням більш широкій шкали оцінки знань, запровадження здорової конкуренції в навчанні. Поділ матеріалу дисципліни на модулі з перевіркою якості засвоєння кожного модуля вимагає від студента вивчення кожної теми і свідомого засвоєння всього матеріалу дисципліни. Наїнтенсивніша робота на ближчий час припадає на професорсько-викладацький склад кафедр, що працюють із першокурсниками, адже вони перші будуть вести навчальний

процес за кредитно-модульною системою. Завідувачі цих кафедр взяли участь у роботі нарад опорних кафедр, що були присвячені обговоренню і затвердженню навчальних програм дисциплін. Завучі кафедр відвідали семінари із педагогічної майстерності, які проводилися базовим навчальним закладом - Національним медичним університетом ім. О.О. Богомольця. Колективи цих кафедр у подальшому зможуть узагальнити отриманий досвід для його впровадження на факультеті.

Відповідно до наказу МОЗ від 31.12.2004 №685 "Про експериментальне впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах ІП-ІУ рівнів акредитації у 2004-2010 рр" розроблені та подані на розгляд МОЗ України експериментальний навчальний план підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" кваліфікації "лікар-стоматолог" та „Концепція реформування системи підготовки лікарів-стоматологів в Україні та приведення її у відповідність до вимог Болонської декларації”, підготовлені спеціалістами профільної лабораторії.

Новий навчальний план базується на складових галузевих стандартах вищої освіти з напрямку підготовки "медичина" за спеціальністю "стоматологія", розроблених за участю фахівців академії в 2003 році. Система галузевих стандартів вищої освіти являє собою узагальнений нормативний зміст освіти та навчання і складається з освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), освітньо-професійної програми (ОПП) та засобів діагностики якості вищої освіти. Розроблена ОКХ ґрунтується на чіткому окресленні системи вмінь та здібностей, які має набути студент протягом навчання і які можуть бути перевірені під час його атестації відповідно до Європейської системи перезарахування кредитів (ECTS). ОПП визначає нормативний термін та нормативну частину змісту навчання, встановлює вимоги до змісту, обсягу та рівня освіти й професійної підготовки фахівця.

Основні структурні елементи ОПП - блоки змістовних модулів - являють собою освітні (кінцеві) цілі вивчення навчальних курсів. Згідно кредитно-модульної системи організації навчального процесу (за принципом Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи ECTS) формування індивідуального навчального плану студента здійснюється на підставі переліку змістових модулів, що сформовані на основі ОПП підготовки і структурно-логічної схеми підготовки фахівців.

У попередньому (2003р.) типовому навчальному плані підготовки лікарів-стоматологів у ВНЗ ІП-ІУ рівня акредитації, що був створений на

основі галузевих стандартів вищої освіти України, зроблене перше наближення до вимог єдиного європейського освітнього простору. Для сприяння самостійній роботі студента тижневе навантаження значно зменшене, але не до рівня 24 аудиторних годин, як у країнах, що приєдналися до Болонського процесу, де за умову нарахування кредитів ставлять вимогу: навчальне навантаження має містити в собі 50 і більше відсотків самостійної роботи студента.

Проект експериментального плану, побудований згідно кредитно-модульного принципу, передбачає збільшення частки самостійної роботи до 40

відсотків. Зменшена питома вага дисциплін гуманітарного блоку, що дає можливість зменшити тижневе навантаження. Студент розвантажується і шляхом перегляду видів контролю: введений поточний та модульний контроль, розширений перелік елективних курсів згідно вимог до формування розвиненої особистості та висококваліфікованого спеціаліста.

Першочерговим питанням постає розробка Типових навчальних програм нового покоління відповідно до галузевих стандартів вищої освіти та кредитно-модульної системи. Програма навчальної дисципліни визначає її місце в системі підготовки спеціалістів, мету вивчення, зміст навчального матеріалу, основні форми організації навчання та методи контролю. Всі 9 опорних кафедр академії протягом 2004-2005 навчального року розробили проекти програм нового покоління, які пройшли рецензування, обговорені на розширених засіданнях опорних кафедр та направлені до МОЗ України на затвердження.

Відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу згідно вимог Європейської кредитно-трансферної системи оцінювання якості освіти студента (зарахування залікових кредитів) має бути стандартизованим та формалізованим. Виходячи із структури системи галузевих стандартів вищої медичної освіти, цілком логічним етапом контролю якості вищої освіти постає практично-орієнтований державний іспит у формі комплексного державного іспиту. Загальною перевагою такого іспиту є оцінка якості вирішення типових задач в умовах, наближених до професійної діяльності лікаря-стоматолога загальної практики. Під час проведення іспиту передбачається перевірка у кожного студента всього комплексу стандартних умінь і практичних навичок згідно ОКХ, а також надання допомоги при невідкладних станах. В цьому навчальному році фахівцями академії виконана велика робота щодо розробки методології проведення комплексного державного практично-орієнтованого іспиту згідно вимог Болонської декларації.

Нагальним завданням постає і розробка галузевих стандартів вищої медичної освіти у відповідності до вимог Болонської декларації для етапу післядипломної освіти. Сучасний розвиток доказової медицини та високих медичних лікувально-діагностичних технологій диктують необхідність ознайомлення з ними практикуючих лікарів. Саме заклади

післядипломної медичної освіти повинні виконувати вище означені завдання.

Українською медичною стоматологічною академією розпочата робота в цьому напрямку. Основними принципами побудови стандартів повинні стати: доступність щодо додипломного етапу освіти, міждисциплінарна інтеграція, орієнтація на необхідний рівень професійної компетентності для надання кваліфікованої лікарської допомоги.

Фахівці академії взяли участь у складанні тестових завдань для ліцензійного іспиту „Крок 3. Лікувальна справа та педіатрія”, їх експертизі та проведенні пілотного іспиту. До робочої групи з розробки структури та змісту ліцензійного іспиту „Крок 3. Стоматологія” увійшли фахівці Української медичної стоматологічної академії, які взяли участь і у роботі фахової експертної групи.

Нагальним питанням на найближчий час постає необхідність розробити інформаційний пакет із загальною інформацією про академію, назвами спеціальностей, анотаціями (змістові модулі) із зазначенням обов'язкових та вибіркових курсів, методики і технології викладання, залікових кредитів, форм та умов проведення контрольних заходів, системи оцінювання якості освіти тощо. Це суттєво стимулює студентів до регулярної пізнавальної діяльності, дасть більші можливості щодо вибору навчальних курсів та індивідуальних навчальних траєкторій здобуття повної вищої освіти. Головною метою є підвищення статусу та ролі студента як суб'єкта освітньої діяльності завдяки його участі у формуванні індивідуального навчального плану, підвищення його відповідальності за результати навчання, самоорганізації власної освіти (системність та систематичність індивідуальної і самостійної роботи), участі в управлінні навчальним процесом.

На нашу думку, використання модульної форми організації навчання сприяє: інтенсифікації навчального процесу; систематизації засвоєння навчального матеріалу; підвищенню мотивації та відповідальності студентів за результати навчальної діяльності; забезпеченню належних умов вивчення програмного матеріалу і підготовки до контрольних заходів, що досягаються шляхом чіткого їх розмежування за змістом й у часі; розширенню можливостей для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення та підвищення ефективності роботи викладацького складу; забезпеченню стабільного психологічного стану студентів завдяки проведенню наскрізного контролю знань; прийняттю сучасних дидактичних та виховних заходів.